

bekleşür - bekleşmek).

تۆرپۈشدى تۆرپۈشدى: "الْمِنْكَ بَرَا يَغَاخ تۆرپۈشدى" ol mening birle
yığaç tۆrپۈشدى = o, benimle ağaç tۆrپۈ-
lemekte yarıştı". Yardım da böyledir;
(ریشمك - ریشور - تۆرپۈش - تۆرپۈشmek).

تېرەشدى تېرەشدى: "كېشى قەم تېرەشدى" kişi kamuğ tepreşdi =
bütün halk tepreşti, kaynaştı". Her tepre-
şen, kaynaşan şey için de böyle denir.
(تېرەشور - تېرەشماك - تېرەشور - تېرەشmek).

Şu parçada da gelmiştir:

الْقَرْمَعُ قَيْشِنْ اِنَا ز اشْلِقُ تَرِغْ اِنَا ز
يَقْلُقُ يَغِي مَنَا تِنَا ز سَنَ كَلِبَنْ تَبْرَشُور

Ol kar kamuğ kışın iner

Aşlık tarığ anın öner

Yawlak yağı mende tınar

Sen keliben tepreşür

"Bütün kar kışın iner, yemeklik buğday onunla biter, yavuz duşman bende dinlenir, sen gelince tepreşir".

(Yazla kışın karşılıklı koşma söylemesini anlatarak diyor ki: Kar ve yağmur kışta iner, bu yüzden yazın yeygi biter, duşman kışın durur, savaşmaz. Ey yaz ! sen geldiğinde o kımıldanır).

تالپىشدى تالپىشدى: "مُشَلار قَم تالپىشدى" kuşlar kamuğ talpışdı = kuşlar bütün talpıştı", (kuşlar

"Yiğitlenip seğırtti; askerini, atını koşturdu; bütün bizi şaşkırttı; böyle askere kim dayanır ?".

(Savaşta saldıran bir adamı anlatarak diyor ki: O, yiğitlik gösterdi, bizim üzerimize atı ve adamıyla saldırdı, yaptığı işle bizi hayrete düşürdü. Böyle bir askere kim karşı koyabilir ?).

چۆمقۇلاندی چۆمقۇلاندی: "yılan چۆمقۇلاندی = yılan çöreklandı", (چۆمقۇلاندی - چۆمقۇلاندی), چۆمقۇلاندی - چۆمقۇلاندی).

چۆمقۇلاندی چۆمقۇلاندی: "kişi چۆمقۇلاندی = adam, herkesi yeren, koğucu, dedikoducu oldu", (چۆمقۇلاندی - چۆمقۇلاندی), چۆمقۇلاندی - چۆمقۇلاندی).

سۆمقۇلاندی سۆمقۇلاندی: "er سۆمقۇلاندی = adam sağmal koyun sahibi oldu", (سۆمقۇلاندی - سۆمقۇلاندی), سۆمقۇلاندی - سۆمقۇلاندی).

قېمقۇلاندی قېمقۇلاندی: "kişi قېمقۇلاندی = sadak kapaklandı", (قېمقۇلاندی - قېمقۇلاندی), قېمقۇلاندی - قېمقۇلاندی).

قۇرۇقلاندی قۇرۇقلاندی: "تاغ قۇرۇقلاندی = dağın girintisi, çıkıntısı, sert yerleri çoğaldı", (قۇرۇقلاندی - قۇرۇقلاندی), قۇرۇقلاندی - قۇرۇقلاندی).

قۇرۇقلاندی قۇرۇقلاندی: "er قۇرۇقلاندی = adam kısırak sahibi oldu", (قۇرۇقلاندی - قۇرۇقلاندی), قۇرۇقلاندی - قۇرۇقلاندی).

قۇرۇقلاندی قۇرۇقلاندی: "er قۇرۇقلاندی = adam

Karluk kılığına girdi". Karluk, Türkmenlerden bir bölüktür ; (قَرْلُقُنَاقْ - قَرْلُقُنَاقْ) karluklanur - karluklanmak).

قِيچاقلاندی kıwçaklandı: "Ar qıwçaklandı = adam Kıpçak kılığına girdi ve Kıpçak huyu ile huylandı, Kıpçaklaştı", (قِيچاقلاندی - قِيچاقلاندی) kıwçaklanur - kıwçaklanmak).

مُونچۇقلاندی monçuklandı: "Kız monçuklandı = kız boncuklandı", (câriye, takma süs, gerdanlık, boncuk gibi şeyler sahibi oldu); (مُونچۇقلاندی - مُونچۇقلاندی) monçuklanur - monçuklanmak).

مانچۇقلاندی mançuklandı: "Ar tonın mançuklandı = adam elbisesini heybeye koydu ve onu eğerin arkasına astı", (مانچۇقلاندی - مانچۇقلاندی) mançuklanur - mançuklanmak [+].

پۇرچەكلەندى pürçeklendi: "At pürçeklendi = at pürçeklendi, atın yelesi çıktı". İnsanın kesmesi (perçemi, kâkülü) çıktığı zaman da böyle denir; (پۇرچەكلەندى - پۇرچەكلەندى) pürçeklenür - pürçeklenmek).

تۇرمەكلەندى türmeklendi: "Ötme türmeklendi = ekmekten dürüm yapıldı", (ekmeğin içersine yumurta, kıyma gibi şeyler konarak dürüm yapıldı); (تۇرمەكلەندى - تۇرمەكلەندى) türmeklenür - türmeklenmek).

[+] Basma nüshada (mançuklanur - mançuklanmak) şeklinde olan bu kelimeler yazma nüshada (munçuklanur - munçuklanmak) şeklindedir, yanlıştır. Bk. Dv.I, 395,12. B. A.

تشلکلندی tewlükledi: "آر تشلکلندی er tewlükledi = adam kendini hilekârlardan saydı ve onların yolunu tuttu", (تشلکلنور - تشلکلنماک), tewlüklenür - tewlüklenmek).

چکرکلندی çükreledi: "قأچکرکلندی kul çükreledi = köle yünden elbise sahibi oldu ve giydi", (چکرکلنور - چکرکلنماک), çükrekenür - çükrelenmek).

چلپکلندی çelpeklendi: "کوزچلپکلندی köz çelpeklendi = göz çapaklandı", (چلپکلنور - چلپکلنماک), çelpeklenür - çelpeklenmek).

بؤسؤکلندی büksüklendi: "قىز بؤسؤکلندی kız büksüklendi = kızın memesi tomurdu", (بؤسؤکلنور - بؤسؤکلنماک), büksükenür - büksüklenmek).

کىرپؤکلندی kirpüklendi: "آنک کوزى کىرپؤکلندی anıñ közi kirpüklendi = onun gözünde kötü kıl bitti", (کىرپؤکلنور - کىرپؤکلنماک), kirpüklenür - kirpüklenmek).

کىچکلندی keñeklendi: "آر کىچکلندی er keñeklendi = adam Keñek kılığına girdi, Keñekleşti". Bunlar Türkten bir bölüktür; (کىچکلنور - کىچکلنماک), keñeklenür - keñeklenmek).

کۈنچۈکلندی küñçüklendi: "تون کۈنچۈکلندی ton küñçüklendi = elbiseye yaka yapıldı", (کۈنچۈکلنور - کۈنچۈکلنماک), küñçüklenür - küñçüklenmek).

بىچکلندی beçkendi: "آر بىچکلندی er beçkendi = adam savaş günü belge takındı". Başkası da böyledir; (بىچکلنور - بىچکلنماک), beçkemlenür - beçkemlenmek).

تُرْبُنْلَانْدِي turbunlandı: "أَرْتُرْبُنْلَانْدِي er turbunlandı = adam bir şey hakkında araştırmada bulundu", (تُرْبُنْلَانُورُ - تُرْبُنْلَانُورُ turbunlanur - turbunlanmak).

كِرْشَنْلَانْدِي kirşenlendi: "أُرَاغُتْ كِرْشَنْلَانْدِي uragut kirşenlendi = kadın yüzüne düzgün süründü"; (كِرْشَنْلَانُورُ) kirşenlenür - kirşenlenmek).

تُرْكُونْلَانْدِي türkünlendi: "أَلْ بُوَأْفِي تُرْكُونْلَانْدِي ol bu ewni türkünlendi = o, bu evi kendi evi saydı ve oturdu", (تُرْكُونُورُ - تُرْكُونُورُ türkünlenür - türkünlenmek).

تُشْكُونْلَانْدِي tüşkünlendi: "تَاغْ تُشْكُونْلَانْدِي tağ tüşkünlendi = dağda kitre ağacı çoğaldı", (تُشْكُونُورُ - تُشْكُونُورُ tüşkünlenür - tüşkünlenmek).

غِيْوْغُونْلَانْدِي giwğünlendi: "أَلْ بُوَأْشِغْ غِيْوْغُونْلَانْدِي ol bu aşığ giwğünlendi = o, bu aşı vücade yarar buldu", (غِيْوْغُونُورُ - غِيْوْغُونُورُ giwğünlenür - giwğünlenmek).

سُكْمَنْلَانْدِي sökmenlendi: "أَرَسُكْمَنْلَانْدِي er sökmenlendi = adam kahramanlaştı, kendini kahramanlardan saydı", (سُكْمَنْلَانُورُ - سُكْمَنْلَانُورُ sökmenlenür - sökmenlenmek).

Bu ayırmadan emir sıygası altı harflidir: "سُكْمَنْلَانُورُ sökmenlen", "كِرْشَنْلَانُورُ kirşenlen" gibi ki, "يَغِيْتْلَانُورُ yiğitlen" ve "دُزْغُونُورُ düzgün sürün" demektir.

Bu bölüm dört yolda yürür :

Birincisi: Kendisini, adı verilen şeyin cümlesinden saymak ve on-

ların kılığını almak anlamına gelir :
"أَرَقِفْأَقْلَنْدَى" er kıfçaklandı", "أَرَأْغْرَقْلَنْدَى"
er oğraklandı" gibi ki, "adam Kıpçak
kılığına girdi", "adam Oğrak kılığına
girdi" demektir.

İkincisi: Adı verilen şeyi e-
dinmek, ona sahip olmak anlamınadır :
"أَرَزِرْمَقْلَنْدَى" er kısraklandı", "أَرَزِرْمَقْلَنْدَى"
er yarmaklandı" gibi ki, "adam kısrak
sahibi oldu", "adam para sahibi oldu"
demektir.

Üçüncüsü: Dört harfli isimden
yapılan bir fiil olmaktır: "أَنْكُ كُوزَى جَلْبَكْلَنْدَى"
anınğ közi çelpeklendi = onun güzü ça-
paklandı", "أَنْكُ كُوزَى كِرْبَكْلَنْدَى" anınğ közi
kirpüklendi = onun gözünde kötü kıl
bitti" demektir.

Dördüncüsü : Kelime kendi öz
manasına gelmektir: "تَرْبُرْجَقْلَنْدَى" ter
burçaklandı", "تَرْبُرْجَقْلَنْدَى" yılan çökmak-
landı" gibi ki "ter burçak burçak ol-
du", "yılan çörekledi" demektir.

Altı harfli fiillerin hepsi
-bu çeşitte olduğu gibi- dört harfli
isimlerden yapılır; kendi başına bir
fiil olmaz.

İki, üç, dört harfli isimler-
den bu anlam murat edildiği zaman bu-
nun yolu kelimeye ن . ل ziyade edil-

mektir. Kelime, böylelikle bütün Türkdillerinde -aksi düşünülmiyerek- de-ğişmez bir kural olarak bütün yollar-da kullanılır bir fiil olur. Bunu iyi belle!.

Ulu Tanrıya öğüş, Sâlim kitabı bitti.

X

X

X

ESİRGİYEN, KORUYAN TANRININ ADIYLA

BU MUZAAF KİTABIDIR

İKİ HARFLİ İSİMLER AYRIMI

تات Tat : Bütün Türklere göre Farsça konuşan kimse. Şu savda dahi gelmiştir: "تاتىغ كوزرا، تىكانىك تېزا" Tatıg közre tikenig tüpre = Tatın gözüne vur, diken kökle, kökünden çıkar". (Toxsi ve Yağma dillerinde) Uygur gâvurlarının adı. Bunu kendi ülkelerinde işittim. "تات تافچاچ" Tat Tawgaç" derler ki "Çinli ve Uygur" demektir. Bu sav, Farslar hakkında olduğu gibi Çinliler ve Uygurlar hakkında da söylenir. Bu savın yorulması